

9. Юркевич П.Д. Программа педагогики для духовных семинарий / П.Д. Юркевич // Институт рукопису національної бібліотеки України. – ДА 354 Л (Муз. 818в). – № 3. – 2 арк.

10. Юркевич П.Д. Чтения о воспитании / П.Д. Юркевич. – М. : Университетская типография, 1865. – 354 с.

ТЕСЛЮК А.С.

ПРАВОВА КУЛЬТУРА ВЧИТЕЛЯ В КОНТЕКСТІ ДУХОВНОЇ КУЛЬТУРИ

Розбудова демократичної держави потребує глибокого аналізу накопиченого суспільством досвіду в цілому й у галузі формування правової свідомості громадян зокрема. Правова культура суспільства нерозривно пов'язана з духовністю, з менталітетом народу, з його традиціями та звичаями. Провідна роль у формуванні моральності та духовності молодого покоління належить рівною мірою сім'ї та школі. Саме тому правова культура вчителя є важливим складником його професіоналізму.

Проблему формування правової культури досліджували провідні філософи, педагоги, правознавці С. Алексєєв, В. Бабкін, В. Головченко, В. Котюк, М. Орзих, М. Подберезський, П. Рабинович, О. Скакун, С. Сливка, С. Станик та інші науковці. Аналіз праць цих та інших авторів у галузі правової культури свідчить, що у вирішенні визначених державою і суспільством завдань щодо правової освіти кожного громадянина провідне місце належить загальноосвітнім і вищим навчальним закладам, де закладаються основи правової культури. Однак правова культура часто розглядається в контексті сьогодення, не враховуючи етнопедагогічного досвіду.

Мета статті – охарактеризувати правову культуру вчителя як складову духовної культури.

В українській педагогіці накопичено чималий досвід формування правової культури молодого покоління. Він передбачає реалізацію кількох взаємопов'язаних аспектів.

Перший аспект – формування духовної культури, що розпочинається з опанування національної культури, мистецтва та норм природного права, передусім законів Всесвіту як законів краси, законів природи. Йдеться про ті духовні й освітні надбання людства, які відображаються в наукових працях, мистецтві, історії, літературі, культурі в цілому.

Духовну культуру як сукупність видів культур визначають такі принципи: державність, моральність, інтелектуальність, людяність, глибинність, синтез культурних здобутків людства, безмежність, пріоритет духовного над матеріальним, тому духовна культура не тільки бажана, а й дуже потрібна для здійснення професійно-правових обов'язків.

Другий аспект: моральні норми поділяються на абсолютні (вищі, ідеальні) й відносні (елементарні, практично дієві). Під абсолютними моральними нормами розуміємо ті правила, які склалися в процесі розвитку люд-

ської цивілізації і є надбанням усього людства. Вони відображають закони Всесвіту, розуміння норм природного права тощо. Ці моральні норми безальтернативні.

Суть відносних моральних норм вбачається в тому, що вони створюються людьми на основі розуміння кожною конкретною людиною добра і зла, справедливості й несправедливості, честі, гідності тощо.

Випускник будь-якого вищого навчального закладу завжди й скрізь має бути носієм морально-правових норм, виступати творцем нових моральних цінностей, пропагувати й доводити на власному прикладі, що будувати життя треба за моральними законами; усвідомлювати та завжди пам'ятати, що функції моральної культури сприяють формуванню волі та духу, що вкрай необхідні для успішної професійної діяльності.

Третій аспект – національна культура. Національні цінності – це велике інтелектуальне багатство, невичерпний резерв відтворення загальнолюдських цінностей, культурних і моральних традицій народу. Національна ідея – це духовна концентрація самосвідомості, розуміння народом сутності свого буття, існування та призначення. Для українського суспільства, як зазначає Ю. Канигін, такою національною ідеєю є незалежність, державність, соборність [1, с. 16].

Отже, під національною культурою молодшого спеціаліста розуміємо знання культурно-правової спадщини української нації, прав нації, усвідомлення політико-правової мети української нації, засвоєння мовної культури та їх впровадження у професійну діяльність. Мова виступає культурним феноменом нації, духовним надбанням народу, у ній відтворюється характер суспільства. Без мови немає національних почуттів, а отже, державності. Мова – форма безсмертя етносу.

Функціями національної культури спеціаліста є правовий захист інтересів своєї нації, подолання антинаціональної психології громадян, підтримання національних ідей у юридичному регулюванні суспільних відносин, запобігання державному скептицизмові.

Четвертий аспект – політична культура спеціаліста. Як відомо, закон юристам забороняє вступати до будь-яких політичних партій. Але позапартійність не означає деполітизованості. Як спеціаліст з вищою освітою він має право на власні політичні погляди, які, однак, не повинні впливати на юридичну діяльність.

Політична культура є складником духовної культури майбутнього вчителя і містить такі компоненти: знання політичної історії України та інтелектуальне осмислення історичного досвіду українського народу; політична неупередженість і політичний імунітет. Отже, політична культура – це знання політичної історії України, сучасної політичної ситуації, їх оцінка та використання у професійній діяльності в межах позитивного права. Спеціаліст має керуватися законами Української держави, бути зразковим громадянином, підпорядковувати власне життя конституційним нормам.

П'ятий аспект – психологічна культура молодшого спеціаліста як суб'єкта права. Психологічна культура випускника вищого навчального

закладу – це органічна єдність психологічної освіченості (знань, навичок, прийомів автотренінгу, саморегуляції тощо), волі, відповідних професійно-психологічних якостей, які справляють ефективний вплив на вирішення професійно-трудових і правових ситуацій.

Шостий аспект – педагогічна культура спеціаліста, в основі якої лежить творче освоєння теорії й методики здійснення правового виховання громадян на засадах педагогічної теорії, педагогічної технології та професійного такту. Будь-який діловий контакт зі спеціалістом має виховний характер. Virізняються такі основні принципи педагогічної культури спеціаліста: педагогічні здібності, евристичність, внутрішня зібраність під час вибору лінії поведінки, мовленнєвий етикет, відповідальне ставлення до правового виховання громадян, почуття міри, принциповість, поступливість, почуття гумору.

Високий рівень педагогічної культури – необхідна умова становлення професійної майстерності, досягнення якої пов'язується із введенням у навчальні плани вищих навчальних закладів багатьох профілів спецкурсів з проблем методики та педагогіки правового виховання громадян.

Сьомий аспект – правове виховання. Це формування у студентської молоді – майбутніх спеціалістів:

- правильного розуміння основних правових понять;
- знання основних положень Конституції України та інших найважливіших нормативно-правових актів нашої держави;
- переконання у доцільності та необхідності неухильного дотримання вимог законів, інших нормативно-правових актів;
- негативної реакції на кожне правопорушення, незалежно від того, хто його вчинив;
- поваги до правоохоронних органів і готовності надавати їм допомогу в розкритті й запобіганні правопорушенням.

Вимоги ж до підготовки спеціалістів у вищих педагогічних навчальних закладах значно вищі. Правова культура майбутнього юриста, менеджера, фінансиста, технолога-фермера, крім вищезазначеного, вміщує такі форми правового виховання: правове навчання; правова агітація; правова пропаганда; юридична практика; історія української та світової культури права; самовиховання.

Восьмий аспект – здійснення правового виховання тісно пов'язане з основами сімейного права. Сімейне право – це сукупність правових норм і принципів, які охороняють особисті й пов'язані з ними майнові відносини фізичних осіб, що виникають зі шлюбу й належності до сім'ї.

Кодекс законів про шлюб та сім'ю України визначає засади шлюбу, особисті та майнові права й обов'язки подружжя, підстави виникнення, зміст особистих і майнових прав та обов'язків батьків і дітей, усиновлювачів та усиновлених, інших членів сім'ї. Але, як з'ясовано дослідженнями, 65% сучасних молодих батьків не володіє ні правовою, ні педагогічною культурою, не знає і не виконує ані своїх правових, ані батьківських обов'язків у справі морально-етичного, правового, культурно-естетичного,

загальноосвітнього, екологічного виховання своїх дітей; 20% користуються нормами традиційного сімейного виховання, виховуючи своїх дітей за правилами, за якими виховували їх батьки; і лише 15% молодих батьків володіють правовою і педагогічною культурою, мають психолого-педагогічні знання, знають мету сімейного виховання. Їх діти становлять 15–20% учнів, які навчаються на “добре” і “відмінно”, а решту навчальні заклади змушені спочатку перевиховувати, а потім виховувати і навчати відповідно до завдань, визначених освітнім законодавством.

Саме тому випускники не лише педагогічних вищих навчальних закладів, але й аграрних, технічних та інших профілів зі сформованою правовою, педагогічною, морально-духовною культурою мають усвідомлювати, що система освіти може виконати своє завдання лише за умови, коли союзником навчальних закладів стане сім'я. А стати учасником цього процесу сім'я зможе тільки тоді, коли держава здійснить правовий і педагогічний всеобуч.

Дев'ятий аспект – ефективність професійної діяльності юриста, менеджера, фінансиста, технолога-фермера закономірно пов'язана з їх економічною культурою. Інтеграція України у світове господарство потребує економічних реформ, які повинні мати правове забезпечення.

Економічна культура – це ґрунтовне знання чинного законодавства у галузі економіки та володіння необхідними навичками економічного обґрунтування професійних дій для ефективного здійснення економіко-правового регулювання. Основними принципами економічної культури можна вважати такі: логічні економічні переконання; раціональність; діловитість; цивілізованість; змобілізованість; компенсаційність; контрольованість.

Десятий аспект – інформаційна культура майбутнього спеціаліста. Це рівень володіння належним обсягом інформації для забезпечення прав і свобод громадян, вміння одержати й ефективно реалізувати її у професійній діяльності. Принципи одержання інформації: права на інформацію, достовірності, точності, повноти, необхідності, корисності. Обмеження права на одержання відкритої інформації не допускається законом [2, с. 38].

Керуючись духовно-національним почуттям та професійно-правовими знаннями, визначимо функції вчителя у формуванні правової та духовної культури: формування усвідомлення внутрішнього імперативу службового обов'язку суб'єктами діяльності; конкретизація правосвідомості та правомірності дій; виховання поваги до права; вироблення у суб'єктів права внутрішнього переконання та самоутвердження; впровадження об'єктивної правової дійсності; вибір справедливого рішення; виховання духовної, моральної та юридичної відповідальності; дотримання безпеки життєдіяльності; утвердження національного духу Українського права; забезпечення панування права; сприяння формуванню цивілізованого порядку в Україні.

Висновки. Таким чином, правова культура є важливим складником духовності особистості та духовної культури суспільства в цілому. Перс-

пективу подальших досліджень вбачаємо у розробці інноваційних технологій формування правової культури вчителів.

Література

1. Канигін Ю.М. Шлях аріїв: Україна в духовній історії людства / Ю.М. Канигін. – К. : Україна, 1997. – 170 с.
2. Закон України “Про інформацію” від 02.10.1992 р. // ВВР. – 1992. – № 42.
3. Щербань М.П. Система педагогічних умов формування правової культури майбутніх спеціалістів / М.П. Щербань // Рідна школа. – 2003. – № 12. – С. 49–51.
4. Щербань М.П. Правова і педагогічна культура / М.П. Щербань // Педагогічна газета. – 2004. – № 5.

ТИМОШЕНКО В.М.

ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНОГО ІМІДЖУ МАЙБУТНЬОГО ВИКЛАДАЧА ВИЩОЇ ШКОЛИ

У зв’язку з інтеграцією в європейський і світовий соціокультурний простір, бурхливим розвитком ринку і відповідної йому сфери освітніх послуг вищої школи набуває значення проблема досягнення викладачами вищих навчальних закладів найвищих рівнів педагогічного професіоналізму, від конструктивного вирішення якої залежить кінцевий результат у здійсненні розпочатих інноваційних перетворень у галузі освіти нашої країни.

Кардинальні зміни відбуваються в організації економічних та соціально-психологічних умов функціонування вищої школи. Важливу роль відіграє особистість викладача. Сьогодні не тільки професійні знання та педагогічні вміння забезпечують сучасному педагогу досягнення високого рівня успішності в обраній сфері діяльності, а й уміння приваблювати до себе оточуючих, а це значить, піклуватися про свій імідж. На цьому етапі основними критеріями педагогічного професіоналізму сучасного викладача вищого навчального закладу постають: ділова ініціатива, інноваційність мислення, комунікативна компетентність, інформаційна культура та здатність викликати симпатію, справляти сприятливе враження і позитивно впливати на оточуючих, створювати обстановку психологічного комфорту та довіри.

Досвід світового цивілізованого співтовариства переконує, що без створення позитивного ділового іміджу наївно розраховувати на успішне здійснення професійної діяльності і користуватися гідною репутацією.

Мета статті – висвітлення наукових підходів до визначення сутності поняття “професійний імідж” та його компонентів.

На відміну від поняття “імідж”, яке сформувалося порівняно недавно, як явище суспільного життя імідж існував, імовірно, на всіх етапах розвитку людського суспільства. Теоретичні підходи до розгляду феномену іміджу наявні ще у працях античних філософів (Сократ, Платон, Арістотель), мислителів Середньовіччя (Ф. Аквінський, І. Даманський), Відро-